УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију :

08. фебруар 2012. године;
Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Миливоје Ненин, редовни професор, српска књижевност и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 17.03.2005, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

2. др Мило Ломпар, редовни професор, српска књижевност, 22.12.2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. др Зорица Несторовић, ванредни професор, српска књижевност, 01.11.2011, Филолошки факултет Универзитета у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Тамара, Светозар, Пилетић

2. Датум рођења, општина, република: 31. март 1975, Подгорица, Црна Гора

3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
21.04.2005. године, Филолошки факултет Универзитета у Београду;
„Осјећање кривице и романтичарски сензибилитет Ђуре Јакшића“.

4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
српска књижевност

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Књижевно писмо у српској књижевности од просвећености до романтизма“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација мр Тамаре С. Пилетић „Књижевно писмо у српској књижевности од просвећености до романтизма“ има 321 страну. Композиционо је подељена на десет (10) поглавља и то: 1. Књижевно писмо – теоријска основа појма (стр.7-14); 2. Значај писама у свијетлу књижевног стваралаштва наведених аутора (стр.12-14); 3. Доситеј Обрадовић (стр. 14-73); 4. Вук Стефановић Караџић (стр. 73-195); 5. Петар I Петровић Његош (стр. 195-244); 6. Петар II Петровић Његош (стр. 244-299); 7. Закључак (стр. 299-312), 8. Упоредни преглед међусобног дописивања одабраних адресаната (стр. 312-312); 9. Упоредни преглед адресаната (стр. 313-317); 10. Табеларни приказ одабраних писама Доситеја Обрадовића, Вука Стефановића Караџића, Петра I Петровића Његоша и Петра II Петровића Његоша. Наведеним поглављима претходи апстракт на српском и енглеском језику (стр. 3 и 4.), а након поглавља, на самом крају дисертације, налази се библиографија (стр. 317-321)

У првом поглављу докторанд даје кратак и информативан преглед теоријских и књижевноисторијских претпоставки своје теме у којем посебну пажњу посвећује односу ПИСМО – КЊИЖЕВНО ПИСМО, описујући његову дијахронијску линију. Друго поглавље садржински употпуњује прво будући да разматра улогу жанра писма, а посебно књижевног писма као његове подврсте, у корпусима Доситеја Обрадовића, Вука Стефановића Караџића, Петра I Петровића Његоша и Петра II Петровића Његоша. Тако се наведени аутори легитимишу као референтни писци српске књижевности за истраживање период који је именован темом докторске тезе будући да се у њој предочава дијахронијски развој жанра књижевног писма у српској књижевности од просвећености до романтизма.

Поглавље посвећено Доситеју Обрадовићу састављено је из седам (7) подпоглавља. Докторанд прегледно и на моменте исцрпно реконструише околности унутар којих се у Доситејевом корпусу формирају књижевна писма и то посебно у представљању просветитељских и сентименталистичких аспеката Доситејевог дела. Најобимније подпоглавље доноси приказ и анализу Доситејевих књижевних писама. На преко 30 страна се, након кратке парафразе, дају анализе тематско-мотивског регистра, експлицитно поетичке природе и језичко стилских карактеристика одабраних примера из Доситејеве преписке.

Део посвећен Вуку Стефановићу Караџићу представља најобимније поглавље доктората. У њему се кроз пет подпоглавља, од којих су нека и уже сегментирана, најпре представља културно-историјски контекст живота и рада овог српског просветитеља, а потом се, уз дијалог са традицијом тумачења његовог историографског, биографског и књижевног рада, докторанд посвећује анализи његове обимне преписке. У том обимном и захтевном истраживању од посебног значаја су резултати у класификацији и анализи оних писама која се могу подвести под жанр књижевног писма.

Преписка Петра I Петровића Његоша је представљена преко истраживачког узорка, који је парафразиран, тематски, језички и стилски анализиран и класификован. Посебна пажња је, сасвим оправдано, посвећена питањима језика, стила и идеја изнетих у чувеним и бројним посланицама овог аутора српске књижевности о којима у досадашњој традицији тумачења постоји мали број релевантних студија.

Животу и делу Петра II Петровића Његоша посвећено је обимно завршно поглавље овог доктората које је организовано по принципу карактеристичном и за претходна поглавља у којима се истражују појединачни корпуси. За потребе испитивања тематско-мотивске структуре и језичко-стилских особина оних писама владике Рада које докторанд сагледава као књижевна писма, истражен је културно-историјски период у којем је Његош био владика и владар Црне Горе, односно представљено његово место у српској књижевности.

Закључак врло прецизно своди линије научно-истаживачких праваца и представља

право освежење у домену својих додатака којима докторанд најпре разоткрива међусобне везе ове четворице аутора, препознатих као референтни за развој књижевног писма у српској књижевности од просвећености до романтизма, затим у пресеку свих адресаната истраживаних писама даје њихов попис уз податке у чијој се преписци појављују, да би у табеларном приказу упоредио изабрана књижевна писма имајући на уму категорије (1) обимности/грађе изабраног узорка; (2) одреднице времена и простора; (3) одређење пола адресанта; (4) одређење адресанта по принципу појединац/групација; (5) присуства просветитељских и/или сентименталистичких елемената; (8) присуство теме штампарства/издаваштва; (9) присуство и утицај елемената народне књижевности; (10) присуство и утицај елемената писане књижевности и (11) питање образовања.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Будући да је за предмет свог истраживања докторанд одабрао тему о којој до сада у нашој науци о књижевности није референсано на нивоу монографског истраживања већ пре уз ретке осврте на улогу коју је преписка Доситеја Обрадовића, Вука Стефановића Караџића, Петра I Петровића Његоша и Петра II Петровића Његоша имала како у опусима наведених аутора, тако и у развоју српске књижевности од просвећености до романтизма, и то више илустративно него ли као истраживање у чијем би средишту била сама писма, од велике је важности успешно изведена реконструкција преписке и сачињавање репрезентативног узорка на основу обимне грађе који постаје референтан за будуће истраживаче ове теме. Обимни томови преписке као драгоцене грађе при сваком научном истраживању у домену литературе и културе сада су осветљени захваљујући овом проучавању које за своју окосницу има успостављање дефинишућих особина књижевног писма у једном интензивном периоду развоја наше литературе.

Посебно место припада најобимнијем поглављу доктората које је посвећено проучавању књижевне преписке Вука Стефановића Караџића. У њему докторанд полази од књижевноисторијског портрета нашег великог језичког реформатора да би у представљању појединих области његовог рада указао на основна упоришта књижевнокритичке мисли о Вуку као историографу, биографу, књижевном критичару и ствараоцу. Након тога класификује његову преписку на основу времена настанка у три групе: 1 – 1814-1832; 2 – 1833-1850 и 3 – 1851-1864. Унутар ове класификације анализирају се и то тематско-мотивски, филолошки, стилистички и поетички она писма која докторанд одређује као књижевна. На основу тога читалац улази у широки простор поетике Вукове преписке која осликава богатство духа овог реформатора, његов поглед на литературу и културу, улогу интелектуалца, везе са великим и аутентичним просветитељима и ствараоцима.

Од великог значаја је и поглавље посвећено посланицама Петра I Петровића Његоша и то из више разлога међу којима су и: (1) формирање репрезентативног узорка који открива сву лепоту и значај наведених посланица; (2) пажљива и прецизна реконструкција историјско-политичких и културно-историјских околности њиховог настанка; (3) утемељена и подробна анализа веза са народном и библијском традицијом на плану тематско-мотивског и стилског регистра и (4) филолошка анализа.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У средишту интересовања докторанта Тамаре С Пилетић јесу различити облици преписке четворице аутора српске књижевности које је оне оправдано препознала као референтне за научно-истраживачки рад на тему „Књижевно писмо у српској књижевности од просвећености до романтизма.“

Први занимљив резултат овако замишљеног истраживања јесте постављање књижевног писма као подврсте писма, старог жанра на међи, у први план. На тај начин осветљен је значај део преписке неких од најистакнутијих аутора српске културне историје и литературе. Други резултат проистиче из првог будући да је за потребе истраживања докторанд морао да узоркује изузетно обимну грађу што је успешно резултовало избором писама репрезентативним за књижевно писмо као врсту, али такође и као орјентир будућем читаоцу ове занимљиве грађе. Истина је да су такви читаоци све ређи, али је такође истина и да они не припадају увек и само кругу проучавалаца и љубитеља књижевности већ и историје, културе, језика, религије, философије... Трећи остварени резултат препознаје се у анализи различитих аспеката изабраних писама с наглашеном интенцијом да се у њима пронађу и дефинишу они елементи који та писма сврставају у књижевна. Ту је у многим случајевим докторанд био у ситуацији да писмо које на први поглед не би могло бити убројано у књижевно, ипак придружи тој врсти будући да је у њему присутан неки елемент на основу којег писмо можемо дефинисати као књижевно или блиско жанру књижевног писма. Чини се да је на нивоу целокупног истраживања доследно примењен низ оних елемената које је докторанд видела као значајне за књижевно писмо уопште узев, полазећи с једне стране од грађе коју истражује, а с друге имајући на уму традицију ове врсте преписке и неке од њених теоријских постулата који се често преплићу са другим елементима жанровскопоетичке структуре писма као облика на међи литературе и документа. Ти елементи се често односе на услове штампања/издавања одређених дела наведених аутора о којима они примарно или узгред обавештавају своје „одсутне сабеседнике“, околности настанка одређених дела, начин писања и њих можемо назвати СПОЉАШЊИМ. С друге стране имплицитни елементи или УНУТРАШЊИ показују да су писма каткад намењена одређеним политичким, управним, социјалним или приватним потребама, књижевна писма захваљујући свом језику и стилу.

Имајући на уму ову амбивалентну природу преписке – то јест њено осцилирање између документа и литературе, докторанд је изабрани корпус промишљао као целину унутар које је могуће успоставити одређене класификације (као на пример у оквиру преписке Доситеја Обрадовића када наводи „Ради прегледнијег и систеамтичнијег читања ове анализе, у наставку рада Доситејева писма ће бити подијељена на сљедеће цјелине: бечко-лајпцишки период; тршћанско-венецијански период и земунско-београдски период. Ову поделу није могуће остварити одредницама само једног града јер је познато да је Доситеј био велики путник и истраживач који је често мијењао мјесто боравка, па је писмима обухваћен један период његовог живота. Подјела је одређена временом настанка писама, прати се дакле хронолошки принцип настанка. Такође, ова условна подјела недовољна је јер се идеје у Доситејевим дјелима надовезују и дограђују, али бо је неопходан неки систем класификације коме ће подлећи готово сва дјела ове књижевно-умјетничке врсте како би свеобухватније била анализирана и сагледана.“; стр. 46), да би потом анализирао писма издвојена унутар тако успостављених група при том их одређујући адресантом, временом, местом и основном темом. На ове одреднице спољашњег тима надовезују су анализе идеја изнетих у писму, њихове вишеструке контекстуализиције, а у појединим примерима и анализе језика и стила.

Посебно место припада закључцима изведеним на крају истраживања који су

описани и употпуњени табеларним приказом на крају рада. Ево неких занимљивих појединости. Прва од њих се односи на статистичке податке о полној припадности адресанта на основу које докторанд закључује: „Што се тиче бираних књижевних писама, показује се да иако су у мањем броју упућена женама, баш она спадају у врх стваралаштва њихових аутора, чиме се показује да је књижевност умјетничко, дакле духовно поље које је тешко подвести под правила и норме јер се грађа отима потврђујући своју посебност.“ Такође је занимљив закључак који се односи на начин потписивања аутора изабраних писама јер подаци указују „да у складу са адресантима слиједи облик потписа, с тим, да је Вук био најспремнији да се потпише само именом, Петар I црквеним положајем, а Његош најчешће титулом владике, а вид формалног потписивања обично је изостајао због дужине, али и непрактичности јер су писма обично упућивана познатим људима. Уочљиво је да су сви ови аутори били растерећени титула и функција, па су на дискретан начин кроз своја дјела учили будуће генерације да је важан човјек јер је сва вриједност у њему, а не ни у каквим спољним ознакама и признањима, којих се не треба одрећи кад постоје, али исто тако не треба од њих зависити. Тамо гдје су све титуле наводили, било је потребно да адресантима укажу на сва знања и почасти која посједују, како би се у складу са тим према њима опходили.“ Пажњу привлачи и закључак о поштовању жанровских норми писма/књижевног писма (уводна формула, изношење тематике у разради и завршни поздрав упућен адресанту у закључку) јер „ови подаци више говоре о ауторима, него о недостацима и предностима типског писања, па ова условно направљена подјела показује да су аутори у овај облик књижевног дјела уносили свој таленат и способност и без обавезног придржавања правила усклађивали са својим склоностима и афинитетима.“

Разноликост грађе, индивидуалност аутора, разумевање жанра писмо/књижевно писмо као референтног за природу српске књижевности 18. и прве половине 19. века као литературе у ширем смислу значења те речи, важност књижевноисторијског, културноисторијског и политичког контекста у анализи садржаја и функције изабраних писама, филолошка разуђеност језичких идиома, стилска симултаност (сентиментализам, клсицизам, предромантизам, романтизам), присуство елемената како књижевног тако и других друштвених дискурса... учинили су ово истраживање врло захтевним. Оно је своје најбоље резултате дало у (1) осветљавању до сада у нашој научноистраживачкој традицији готово непроучаване врсте књижевног писма у српској књижевности од просвећености до романтизма; (2) реконструкцији књижевноисторијског, културноисторијског и политичког контекста њиховог формирања и улоге; (3) језичке и стилске анализе изабраних примера; (4) формирању упоредних прегледа којима се изабрани корпуси смештају у (а) целину стваралачког корпуса појединачних аутора; (б) контекст епохе и стислке формације којој припадају; (в) међусобно пореде и (г) доводе у везу са европским контекстом српке књижевности.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА:

Докторанд је доследно применио поступке књижевноисторијског, културноисторијског, филолошко-стилистичког и комапаратистичког приступа делима која припадају научноистраживачком корпусу његове теме.

Аналитичко-синтетички метод истраживања примењен је тако да су дела обухваћена проучавањем осветљавана у складу са својом основним особинама и улогом, односно АНАЛИЗА је спровођена на нивоу тематско-мотивског регистра, везе дела са култуноисторијским контекстом времена у којем се појавило и филолошко-стилистичких особина, док је СИНТЕТИЧКИ поступак примењен у тражењу тежишних тачака књижевног писма као жанра у српској књижевности од просвећености до романтизма.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже: Наставно-научном већу Филолошког факултета у Београду да прихвати извештај Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Тамара С. Пилетић предала под насловом „Књижевно писмо у српској књижевности од просвећености до романтизма“ и кандидата упути на усмену одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1._____

(др Миливоје Ненин, ред.проф.)

2._____

(др Мило Ломпар, ред.проф.)

3._____

(др Зорица Несторовић, ван.проф.)